

Minister Funduszy i Polityki Regionalnej

Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz

Warszawa, data: 24 czerwca 2024 r.

znak sprawy: DSR-Vab.054.3.2024.KOB

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu RP

Dotyczy: odpowiedzi na interpelację nr 3042 w sprawie wykorzystania środków z budżetu Unii Europejskiej w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na interpelację Pana Posła Daniela Milewskiego, w której zostały postawione pytania dotyczące wykorzystania środków z budżetu Unii Europejskiej (dalej UE), przedstawiam następujące informacje.

Pytanie nr 1: Jakie konkretnie projekty lub inwestycje finansowane ze środków Unii Europejskiej zostały wdrożone lub planowane, aby przyczynić się do trwałego rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego w Polsce?

Środki UE mają istotny wpływ na rozwój naszego kraju. Polska jest największym beneficjentem środków unijnych spośród wszystkich państw członkowskich UE. Wartość unijnego dofinansowania dla projektów realizowanych w ramach polityki spójności w latach 2004 -2021 wyniosła ok 700 mld zł. Najwięcej środków z tej puli trafiło do projektów z obszaru transportu (ok. 243 mld zł), wsparcia przedsiębiorczości i innowacyjności (ok. 126 mld zł) oraz kapitału ludzkiego (105 mld zł).

Otrzymane wsparcie pozwoliło zrealizować wiele projektów inwestycyjnych podnoszących konkurencyjność gospodarki, poprawiających spójność społeczną i terytorialną kraju. Przyczyniło się do włączenia Polski do europejskiej sieci transportowej, rozwoju infrastruktury dostępu do Internetu, zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego. Fundusze europejskie wspierały nie tylko infrastrukturę, ale również wiele działań z zakresu edukacji, ochrony zdrowia, rozwoju zawodowego, czy szeroko pojętej przedsiębiorczości. Ich efektem była poprawa jakości życia oraz warunków prowadzenia działalności gospodarczej w kraju i regionach.

Realizacja działań w ramach funduszy europejskich przyczynia się do zmniejszenia dystansu rozwojowego Polski względem krajów UE-27. Wzrost PKB Polski w latach jej członkostwa w UE był jednym z najszybszych we Wspólnocie. Od momentu przystąpienia do UE gospodarka naszego kraju „urosta” realnie o ponad 100% (tj. niemal się podwoiła), podczas gdy w UE-27 średnia skumulowana wartość PKB zwiększyła się ok. 27%. Środki dostępne w ramach funduszy europejskich pozwalają zmniejszać poziom zróżnicowania regionalnego w Polsce. Fundusze, obok środków budżetu państwa, budżetów samorządów, organizacji pozarządowych i firm, stanowią istotny impuls dla rozwoju społeczno-gospodarczego Polski.

Fundusze polityki spójności pozytywnie wpływają nie tylko na zmniejszanie dystansu Polski względem średniego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego krajów UE-27, ale również ograniczają dysproporcje rozwojowe w ujęciu regionalnym. Dystans w poziomie rozwoju gospodarczego dzielącego polskie regiony od średniej UE-27 stopniowo się zmniejsza, a wykorzystanie funduszy unijnych pomaga wszystkim polskim regionom zbliżyć się do średniego poziomu rozwoju UE-27. W okresie 2004-2021 relacja PKB per capita (w PPS) w Polsce do średniego poziomu PKB per capita w UE-27 wzrosła z 51,5% do 77,2%, tj. o 25,7 pp. Szacuje się, że 15,6% osiągniętej konwergencji (a więc blisko 1/6) było efektem realizacji polityki spójności. W 2021 r. relacja ta była wyższa dzięki środkom polityki spójności o 4,0 pp., co oznacza, że bez implementacji tej polityki PKB na mieszkańca (w PPS) wynosiłoby 73,2% średniej unijnej.

Obecnie trwa perspektywa finansowa 2021-2027, w której mamy do dyspozycji ponad 76 mld euro. Jest to już czwarta perspektywa finansowa, w której Polska

jest jednym z największych beneficjentów polityki spójności. Podstawą do odpowiedniego rozdysponowania tych środków, tak aby służyły trwałemu rozwojowi kraju i regionów, jest „**Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności w Polsce na lata 2021-2027**” (dalej UP). Jest to dokument strategiczny przygotowany na podstawie art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. (dalej rozporządzenie ogólne UE), w którym zostały określone strategiczne kierunki programowania i ustalenia dotyczące skutecznego i efektywnego korzystania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), Funduszu Spójności (FS), Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST), i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (EFMRA). Umowa Partnerstwa określa kontekst strategiczny w wymiarze tematycznym i terytorialnym, wskazuje oczekiwane rezultaty oraz obowiązujące ramy finansowe i wdrożeniowe oraz jest punktem odniesienia dla programów. W Polsce mamy 8 programów krajowych realizujących UP:

- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko (FEnIKS): 24,2 mld euro;
  - Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG): 8 mld euro;
  - Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS): 4 mld euro;
  - Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC): 2 mld euro;
  - Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW): 2,65 mld euro;
  - Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową (FEPŻ): 0,53 mld euro;
  - Fundusze Europejskie dla Rybactwa (PFER): 0,5 mld euro;
  - Pomoc Techniczna dla Funduszy Unii Europejskiej (PTFE): 0,55 mld euro
- oraz
- 16 programów regionalnych (dla każdego województwa): 33,5 mld euro.

UP jak i programy realizują cele strategiczne wskazane w rozporządzeniu ogólnym UE (innowacyjna i inteligentna transformacja gospodarcza, transformacja cyfrowa, transformacja energetyczna i środowiskowa, spójność społeczna, zrównoważony i zintegrowany rozwój regionów i inicjatyw lokalnych) przekładając je na konkretne działania i projekty. To właśnie na poziomie programów zostały zdefiniowane konkretne inwestycje, które przyczyniają się do trwałego wzrostu gospodarczego i w dalszej perspektywie rozwoju

gospodarczego. Ze względu na znaczną liczbę realizowanych projektów (obecnie już ponad 4 000, docelowo prawdopodobnie około 100 000) nie da się dokładnie omówić każdej inwestycji wspieranej ze środków unijnych, dlatego zachęcam do zapoznania się z informacjami prezentowanymi na stronie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, gdzie dostępne są zarówno pełne listy wspieranych projektów jak i szereg szczegółowych raportów. Informacje na temat każdego przedsięwzięcia realizowanego ze środków UE w perspektywie 2014-2020 oraz 2021-2027 są publikowane na stronie Funduszy Europejskich w ramach List projektów oraz Map dotacji UE

<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/projekty/lista-projektow/lista-projektow-realizowanych-z-funduszy-europejskich-w-polsce-w-latach-2021-2027/>. Opisane tam zostały również przykłady najciekawszych projektów w poszczególnych obszarach tematycznych. Największe realizowane obecnie projekty obejmują między innymi wsparcie środkami unijnymi programów Czyste powietrze i Maluch +, wzmocnienie krajowego systemu cyberbezpieczeństwa oraz dokapitalizowanie szeregu instrumentów pożyczkowych, gwarancyjnych i wsparcia kapitałowego dla małych i średnich przedsiębiorstw.

Po drugie, źródłem finansowania inwestycji z budżetu UE są również środki z Instrumentu na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (ang. Recovery and Resilience Facility - dalej RRF). Zgodnie z decyzją wykonawczą Rady UE z dnia 8 grudnia br., w polskim **Krajowym Planie Odbudowy i Zwiększania Odporności** (dalej KPO) jest aktualnie 55 reform i 56 inwestycji, dla których przyjęto 313 mierników. Budżet KPO to prawie 60 mld euro, w tym 25,3 mld euro dotacji i 34,5 mld pożyczki. Inwestycje KPO dotyczą kilku kluczowych obszarów gospodarki. Największe środki grantowe i pożyczkowe (ok 46,6% alokacji KPO, czyli prawie 28 mld euro) skierowane są na zieloną transformację i wsparcie sektora energetyki, związane z dekarbonizacją. Najważniejsze kierunki interwencji to zmiana bilansu energetycznego: zapewnienie wzrostu udziału OZE, co wynika z potrzeby zielonej transformacji energetycznej i redukcji emisyjności gospodarki. Odnosząc się do konkretnych projektów w tym obszarze należy wskazać wsparcie krajowego systemu energetycznego (ok. 17 mld euro), inwestycje na rzecz zielonej transformacji miast (blisko 9 mld euro), wsparcie budowy morskich farm wiatrowych (blisko 4,78 mld euro), wymianę źródeł ciepła

i poprawę efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych jedno i wielorodzinnych ponad 3,2 mld euro), budowę lub modernizację sieci dystrybucyjnych energii elektrycznej na obszarach wiejskich w celu przyłączenia nowych źródeł OZE (ok. 970 mln euro), inwestycje w technologie wodorowe, wytwarzanie, magazynowanie i transport wodoru (ok. 800 mln euro), budowę infrastruktury terminali serwisowych dla morskich farm wiatrowych (ok. 365 mln euro), inwestycje w źródła ciepła w systemach ciepłowniczych (ok. 300 mln euro), poprawę efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach (300 mln euro), rozbudowę systemów magazynowania energii (ok. 235 mln euro). Także inwestycje z zakresu wsparcia transportu realizować będą cele klimatyczne. W tym obszarze należy wskazać na projekty zakupu zero i niskoemisyjnego pasażerskiego taboru kolejowego, autobusowego i tramwajowego (ok. 2,5 mld euro) oraz modernizacji linii kolejowych (ok. 2,4 mld euro). Inwestycje KPO to także wsparcie przedsiębiorców (w tym sektora rolno-spożywczego), których celem jest pobudzenie inwestycji i zwiększanie wydajności, odporności i konkurencyjności polskiej gospodarki. Należy tu wskazać m.in. inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu (ok. 1,4 mld euro), inwestycje wspierające robotyzację i cyfryzację w przedsiębiorstwach (450 mln euro), inwestycje dla przedsiębiorstw w produkty, usługi i kompetencje pracowników oraz kadry związane z dywersyfikacją działalności (ok. 320 mln euro). Innym ważnym obszarem wsparcia z KPO są inwestycje z zakresu nowoczesnych technologii i transformacji cyfrowej. W ramach tego obszaru realizowane będą m.in. projekty zapewnienia dostępu do bardzo szybkiego Internetu na obszarach białych plam (ok. 1,4 mld euro), wdrożenie e-usług publicznych, wprowadzenie rozwiązań IT usprawniających funkcjonowanie administracji i sektorów gospodarki oraz technologie przełomowe w sektorze publicznym, gospodarce i społeczeństwie (100 mln euro), wyrównanie poziomu wyposażenia szkół w przenośne urządzenia (ok. 550 mln euro), wdrażanie e-kompetencji (ok. 183 mln euro), wsparcie transformacji cyfrowej przedsiębiorstw z wykorzystaniem chmury obliczeniowej (650 mln euro). Większość inwestycji dotacyjnych KPO została już uruchomiona, trwają natomiast prace przygotowawcze w zakresie uruchomienia kilku inwestycji pożyczkowych.

Po trzecie, przygotowujemy się do wdrażania **Spółecznego Funduszu Klimatycznego (SFK)** przyjętego na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2023/955 z dnia 10 maja 2023 r. w sprawie ustanowienia Spółecznego Funduszu Klimatycznego. Jest to nowe narzędzie finansowe pozwalające na udzielanie wsparcia osobom i przedsiębiorstwom, które najbardziej odczuwają skutki wprowadzenia nowego systemu handlu emisjami dla budynków, transportu drogowego i paliw dla dodatkowych sektorów. SFK ma na celu zwalczanie ubóstwa energetycznego oraz poprawę dostępu do mobilności o zerowej i niskiej emisji. Minister ds. rozwoju regionalnego jest odpowiedzialny za koordynację wdrażania SFK. Obecnie przygotowujemy Założenia do Planu społeczno-klimatycznego, który będzie stanowił podstawę realizacji inwestycji objętych wsparciem ze środków SFK.

Pytanie nr 2: Czy istnieją mechanizmy oceny i monitorowania efektywności wykorzystania środków z budżetu UE, które pozwalają na śledzenie postępów projektów oraz ocenę ich wpływu na rozwój poszczególnych sektorów gospodarki i społeczności lokalnych?

Polska od wielu lat posiada zaawansowane systemy monitorowania wspierające wdrażanie funduszy europejskich. Poszczególne instytucje zarządzające programami oraz instytucje koordynujące UP prowadzą bieżący monitoring postępu finansowego i rzeczowego programów unijnych, w szczególności w oparciu o dane własne tych instytucji i dane pochodzące z Centralnego Systemu Teleinformatycznego. Każdy projekt realizowany z funduszy europejskich ma dobrany zestaw wskaźników, których realizacja jest raportowana wraz z postępem projektu. Celem każdego projektu jest osiągnięcie wartości docelowych wskaźników. Punktem wyjścia w projektowaniu jakiegokolwiek interwencji publicznej jest zidentyfikowanie konkretnego problemu, wymagającego rozwiązania. Monitorowanie wskaźników produktów i bezpośrednich rezultatów oznacza obserwowanie, czy zamierzone produkty i rezultaty są realizowane, wyniki są osiągnięte i czy wdrażanie odbywa się w prawidłowy sposób, zgodnie z założeniami. Śledzenie tych zmian pozwala ocenić, czy realizacja wskaźników zmierza do osiągnięcia wyznaczonych wartości docelowych. Jeżeli tak nie jest, może to skłonić do wyciągnięcia wniosków odnośnie wdrażania, adekwatności i skuteczności interwencji lub adekwatności wybranego wskaźnika (wskaźników) i wyznaczonych wartości docelowych.

Monitorowanie wspiera zatem efektywne zarządzanie programem, umożliwiając jego ciągle dostosowywanie w oparciu o bieżące postępy. Powyższe działania umożliwiają błyskawiczną identyfikację ewentualnych obszarów problemowych i podjęcie działań mających na celu usunięcie zidentyfikowanych trudności.

Niezależnie od bieżącego monitoringu stworzony został system ewaluacji programów. Celem działań ewaluacyjnych jest tworzenie merytorycznych przesłanek dla ulepszania interwencji publicznych realizowanych w ramach polityki spójności. Ewaluacja to obiektywna ocena projektu, programu lub polityki na wszystkich jego etapach, tj. planowania, realizacji i mierzenia rezultatów. Dostarcza ona rzetelnych i przydatnych informacji pozwalając wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym. Często dotyczy procesu określenia wartości lub ważności działania, polityki lub programu. Ewaluacja korzysta zarówno z metod bezpośrednich (wywiady, ankiety itp.), jak również analiz dokumentów oraz zaawansowanych modeli ekonometrycznych oraz innych rygorystycznych metod i technik badawczych. Używane są zarówno metody ilościowe, jak i jakościowe, co pozwala na uzyskanie pełniejszego obrazu wpływu polityki na różne aspekty życia społecznego i gospodarczego. Wszystkie raporty ze zrealizowanych badań ewaluacyjnych dostępne są publicznie na stronie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej pod adresem www.ewaluacja.gov.pl

Natomiast w ramach KPO Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej jako Instytucja Koordynująca wdrażanie KPO stale monitoruje stopień osiągnięcia określonych dla każdej inwestycji i reformy mierników - wskaźników i kamieni milowych. Za każdą inwestycją kryją się więc konkretne rezultaty ilościowe i jakościowe, które jako Polska musimy zrealizować i wykazać do Komisji Europejskiej, aby otrzymać refundację środków finansowych. Realizowane jest to poprzez tzw. wnioski o płatność, które obejmują potwierdzenie osiągnięcia konkretnych rezultatów inwestycji i reform. Ponadto do inwestycji przypisane są tzw. wskaźniki wspólne określone w jednolity sposób dla wszystkich państw członkowskich, które pokazują jakie jest oddziaływanie realizowanych w ramach RRF inwestycji na gospodarkę krajową i całej UE.

Pytanie nr 3: W jaki sposób rząd wspiera identyfikację priorytetowych obszarów inwestycji finansowanych ze środków UE, uwzględniając

perspektywę długoterminowego rozwoju kraju oraz potrzeby różnych regionów?

Opisany w UP zakres interwencji oparty jest na schemacie „uzasadnienie – zakres wsparcia – rezultaty-demarkacja z funduszami i celami – komplementarność” poszerzonym o wymiar terytorialny i dopasowanie zakresu interwencji do potrzeb i możliwości rozwojowych terytoriów wskazanych w strategicznych dokumentach krajowych (Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r., powiązanych z nią ośmiu zintegrowanych strategii sektorowych, a także z wizją rozwoju przedstawioną w „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030” i strategiach regionalnych (strategie rozwoju województw). Krajowe strategie rozwoju, czyli Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) i Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 w ramach celu dotyczącego zwiększenia spójności terytorialnej poprzez niwelowanie różnic w poziomie rozwoju wewnątrz i między województwami, wskazały obszary strategicznej interwencji (tzw. OSI) jako te które ze względu na koncentrację czynników społeczno-gospodarczych negatywnie wpływających na ich dynamikę rozwoju nie w pełni wykorzystują swoje możliwości rozwojowe i wymagają szczególnych mechanizmów wsparcia. Są to: obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, wschodnia Polska i Śląsk. Zgodnie z UP w ramach celu tematycznego nr 5 „Europa bliższa obywatelom” realizowane są działania przede wszystkim na rzecz miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, jak również OSI wskazanych w strategiach rozwoju województwa. Analiza dokumentów strategicznych na poziomie krajowym i regionalnym do 2030 r. wskazuje na umocnienie się podejścia terytorialnego oraz większego ukierunkowania wsparcia na OSI. W przypadku czterech programów krajowych polityki spójności perspektywy 2021-2027 (FENIKS, FEPW, FERS, FENG) określono preferencje dla OSI w kryteriach horyzontalnych lub zaplanowano dedykowane wsparcie dla OSI w ramach poszczególnych, często pojedynczych celów szczegółowych.

W przypadku KPO wsparcie ukierunkowane jest na te inwestycje, które zapewnią, że gospodarka i społeczeństwo będą bardziej zrównoważone, odporne i przygotowane na transformację ekologiczną i cyfrową, zgodnie z priorytetami UE. Planowane inwestycje stanowią jednocześnie odpowiedź na wyzwania wskazane

w zaleceniach dla Polski w ramach europejskiego semestru na rzecz koordynacji polityki gospodarczej i społecznej.

Zatem logika programowania funduszy europejskich łączy ze sobą priorytety UE, oczekiwania Komisji Europejskiej oraz perspektywę celów strategicznych na poziomie krajowym i regionalnym.

Patrząc natomiast z perspektywy regionów, na rozwój Polski jako całości oraz poszczególnych województw w kraju, kluczowe znaczenie ma polityka regionalna. W naszym kraju od 1999 r. podstawowymi podmiotami biorącymi udział w programowaniu i realizacji polityki regionalnej jest rząd i samorządowe władze wojewódzkie. Programowanie i realizacja polityki regionalnej od samego początku była oparta na kilku podstawowych zasadach. Jedną z nich była zasada subsydiarności. Zastosowanie tej zasady w programowaniu i realizacji krajowej polityki regionalnej objawiło się m.in. znaczącym na tle krajów Europy Środkowej i Wschodniej stopniem decentralizacji, zarówno w zakresie podejmowania decyzji dotyczących celów i kierunków wydatkowania środków (regionalne strategie, programy, projekty), jak i przenoszenia odpowiedzialności za zarządzanie środkami europejskimi przeznaczonymi na realizację polityki regionalnej w pierwszym rzędzie na poziom samorządu regionalnego.

Samorządy wojewódzkie z sukcesem realizują kolejne programy regionalne, za które odpowiadają. Perspektywa na lata 2021-2027 jest już 3 perspektywą realizowaną przez samorządy wojewódzkie jako instytucje zarządzające powierzonymi im środkami unijnymi. Dzięki zdobytemu przez samorządy doświadczeniu w programowaniu, wdrażaniu i rozliczaniu dwóch poprzednich perspektyw spodziewamy się jeszcze lepszych efektów w obecnej perspektywie finansowej.

Udział samorządów wojewódzkich we wdrażaniu polityki spójności systematycznie rośnie i to mimo mniejszego o ok. 1,5 mld euro – w porównaniu do poprzedniego – alokacji z budżetu UE dla Polski. Środki dla Polski z budżetu UE na lata 2021-2027 na finansowanie realizacji UP to łącznie ponad 76 mld euro, czyli ok. 350 mld zł. W ramach tej kwoty blisko 42 mld euro przeznaczone jest na realizację programów krajowych, natomiast ponad 33,5 mld euro (czyli ok. 44% wszystkich środków) jest zarządzane bezpośrednio przez samorządy wojewódzkie w ramach programów regionalnych. Jest to najwyższy poziom

decentralizacji środków w ramach polityki spójności od akcesji Polski do UE w 2004 r. W perspektywie 2014-2020 w gestii zarządów województw było ok. 40% dostępnej dla Polski alokacji.

Z poziomu centralnego dostrzegamy, że między poszczególnymi województwami i samorządami występują różnice i próbujemy je łagodzić (np. poprzez inicjatywy takie jak Pakiet dla Miast Średnich realizowany z sukcesem w poprzedniej perspektywie czy dedykowany Polsce Wschodniej program krajowy polityki spójności). Warto podkreślić, że decentralizacja środków UE pozwala na lepsze dopasowanie środków do potrzeb występujących na terytorium danego województwa. Z natury rzeczy, samorzady wojewódzkie, które są bliżej swoich mieszkańców, mają lepsze rozeznanie w zakresie problemów i potrzeb swoich mieszkańców. W związku z tym, mogą efektywniej kształtować rozwój całego regionu, jak i samorządów w nim funkcjonujących, oraz kierować strumień pieniędzy tam, gdzie identyfikują problemy. Ponadto samorzady aktywnie uczestniczą w przygotowaniu i realizacji dokumentów strategicznych i programów dotyczących polityki regionalnej (podobnie, jak wszystkich innych mających wymiar terytorialny), zarówno w formie zinstytucjonalizowanej (Komitet ds. Umowy Partnerstwa, Podkomitet ds. Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność czy Rada ds. Funduszu Sprawiedliwej Transformacji) oraz forach ad hoc. Dzięki temu poziom rządowy posiada aktualne informacje na temat potrzeb rozwojowych regionów.

Pytanie nr 4: Jakie kroki podejmuje rząd w celu zapewnienia efektywnego wykorzystania środków z budżetu UE, w tym eliminacji nadużyć i nieprawidłowości w gospodarowaniu tymi środkami?

W ramach każdego programu współfinansowanego z budżetu polityki spójności ustanawiany jest system zarządzania i kontroli. Ma on na celu zapewnienie prawidłowej (zgodnej z prawem) realizacji następujących procesów: wyboru projektów, certyfikacji wydatków, monitorowaniu postępów realizacji programu, kontroli realizacji programu, zapobieganiu, korygowaniu i usuwaniu nieprawidłowości oraz informowaniu o nich Komisji Europejskiej, zapobieganiu nadużyciom, gromadzeniu i przekazywaniu danych w postaci elektronicznej, nakładaniu korekt finansowych i odzyskiwaniu środków, ewaluacji programu, zapewnianiu informacji o programie i jego promocji. Kontroli podlegają

beneficjenci oraz wszystkie instytucje zaangażowane w realizację programów polityki spójności, tj. instytucja zarządzająca programem, instytucja pośrednicząca, instytucja wdrażająca, krajowy kontroler oraz wspólny sekretariat.

Pytanie nr 5: Czy istnieją mechanizmy współpracy międzysektorowej i partnerstwa publiczno-prywatnego w celu maksymalizacji efektów inwestycji finansowanych ze środków UE oraz zapewnienia synergii między różnymi projektami?

Mechanizmy współpracy międzysektorowej i partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP) zostały wskazane w ramach działań dotyczących projektów hybrydowych, ujętych w „Polityce Rządu w zakresie rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego do roku 2030” (polityka PPP przyjęta uchwałą Rady Ministrów z 25 września 2023 r.). Projekty hybrydowe to inwestycje realizowane w formule PPP, w które zaangażowane jest dofinansowanie ze środków UE, w tym głównie z polityki spójności. Zgodnie z postanowieniami Polityki PPP 2030, Centralna Jednostka ds. PPP w tym zakresie będzie realizować zadania takie jak:

- identyfikacja oraz monitoring potencjalnych i realizowanych projektów hybrydowych,
- współpraca i wsparcie merytoryczne dla podmiotów publicznych oraz instytucji zarządzających regionalnymi i krajowymi programami w zakresie polityki spójności,
- opracowanie wytycznych dla tych instytucji w zakresie specyfiki projektów hybrydowych,
- opracowanie publikacji i prowadzenie działań szkoleniowych.

Pytanie nr 6: W jaki sposób rząd angażuje społeczność lokalną i organizacje pozarządowe w proces planowania, wdrażania i monitorowania projektów finansowanych ze środków UE, aby zapewnić ich zgodność z potrzebami społeczności lokalnych?

Jedną z podstawowych zasad przy wdrażaniu funduszy europejskich jest zasada partnerstwa, dzięki której samorząd terytorialny, przedstawiciele organizacji pozarządowych, partnerzy społeczni i gospodarczy aktywnie uczestniczą we wdrażaniu programów polityki spójności. Zasada partnerstwa oznacza ściśle

współpracę między instytucjami publicznymi, partnerami gospodarczymi i społecznymi oraz podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym w trakcie całego cyklu programowania obejmującego przygotowanie, wdrożenie, monitorowanie i ocenę UP i programów. Najpełniejszy wyraz ma ona przede wszystkim w ramach działalności Komitetów Monitorujących (KM) poszczególne programy. Natomiast na poziomie horyzontalnym obejmującym całą UP najlepszym przykładem realizacji zasady partnerstwa jest działalność Komitetu ds. Umowy Partnerstwa (KUP), który jest głównym organem wspierającym ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego w procesie realizacji i koordynacji programów współfinansowanych z funduszy europejskich. W jego skład wchodzi przedstawiciele administracji rządowej, samorządowej i partnerów spoza administracji (partnerów społecznych, gospodarczych, reprezentujących społeczeństwo obywatelskie oraz środowiska akademickie). Celem wzmocnienia perspektywy partnerów spoza administracji rządowej w koordynacji wdrażania funduszy, w ramach KUP funkcjonuje Podkomitet ds. rozwoju partnerstwa na lata 2021-2027. Jego celem jest monitorowanie realizacji zasady partnerstwa w procesie programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji funduszy europejskich w Polsce.

Ponadto, z punktu widzenia potrzeb społeczności lokalnych bardzo istotna jest decentralizacja we wdrażaniu funduszy europejskich zarówno w wymiarze zarządzania programami na poziomie regionalnym – o czym była mowa w odpowiedzi na pytanie nr 3 - jak i przekazania samorządom wydatkowania środków unijnych poprzez instrumenty terytorialne. Instrumenty terytorialne są ukierunkowane na rozwiązywanie problemów, szczególnie mających charakter ponadlokalny i wymagający współpracy pomiędzy JST. Mamy pozytywne doświadczenie z decentralizacji polityki terytorialnej w perspektywie 2014-2020, poprzez powierzenie samorządom realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) i instrumentu Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). W perspektywie 2014-2020 funkcjonowały 24 związki ZIT, dla których w ramach programów krajowych i regionalnych udostępniono alokację w łącznej kwocie powyżej 6 mld euro. W perspektywie 2021-2027 funkcjonuje 95 związków ZIT, dla których w ramach programów regionalnych i krajowych udostępniona została alokacja w kwocie prawie 7 mld euro. Dodatkowo,

w obecnej perspektywie na szeroką skalę wykorzystywany jest instrument RLKS. Na wdrożenie tego instrumentu w formule bezpośredniej w ubiegłej perspektywie zdecydowały się jedynie dwa województwa – kujawsko-pomorskie i podlaskie. W ramach tego instrumentu wsparcie z Regionalnych Programów Operacyjnych 2014-2020 o wartości prawie pół miliarda złotych trafiło do 41 Lokalnych Grup Działania. W perspektywie 2021-2027 RLKS, jako instrument terytorialny, będzie wspierany w 10 programach regionalnych. Kwota, którą te 10 województw alokowało w swoich programach na ten cel wynosi łącznie ok. 1,5 mld zł. W perspektywie 2021-2027 w ramach polityki spójności mamy do dyspozycji również dodatkowy instrument w postaci tzw. Innych Instrumentów Terytorialnych. Instrument ten, wykorzystywany jest przede wszystkim do realizacji projektów rewitalizacyjnych, może być także wdrażany na innych terytoriach, wymagających dedykowanej interwencji. Przede wszystkim są to więc obszary strategicznej interwencji wyznaczone w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, czyli na obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, a także inne obszary problemowe, inwestycyjne czy o szczególnym potencjale turystycznym lub kulturowym, w których inwestycje pozwalają na wykorzystanie i rozwój ich wewnętrznych potencjałów.

Pytanie nr 7: Jakie są główne wyzwania związane z efektywnym wykorzystaniem środków z budżetu UE w celu generowania trwałych efektów rozwojowych, a także jakie działania podejmuje rząd w celu ich rozwiązania?

Wydatkowanie środków z budżetu UE ma miejsce w dynamicznym otoczeniu społeczno-gospodarczym i geopolitycznym. W toku realizacji programów współfinansowanych ze środków unijnych następuje systematyczny przegląd stanu realizacji przyjętych założeń, który może skutkować wprowadzeniem zmian. W ostatnim czasie głównym czynnikiem zmian jest trwająca wojna w Ukrainie i wyzwania z nią związane, które wpływają również na sposób wydatkowania środków unijnych. Przykładem takiej zmiany jest rewizja KPO m.in. w wyniku przyjęcia planu REPowerUE, którego celem jest zmniejszenie zależności od rosyjskich paliw kopalnych i przyspieszenie transformacji ekologicznej. W ramach programów polityki spójności odpowiadamy m.in. na potrzeby związane z integracją obywateli Ukrainy. Przykładem dynamicznego podejścia to tej kwestii jest planowana zmiana programu FERS mająca na celu

zapewnienie dodatkowego wsparcia dla polskich szkół i placówek, ich kadry oraz uczniów i uczennic w związku z objęciem dzieci i młodzieży z Ukrainy kształceniem formalnym w ramach polskiego systemu oświaty. W ramach programów polityki spójności przestrzenią na wprowadzanie zmian będzie również ocena programów prowadzona w ramach tzw. przeglądu śródkresowego. Będzie ona miała miejsce w drugiej połowie bieżącego roku, a ewentualne zmiany zostaną przedstawione Komisji Europejskiej do 31 marca 2025 roku.

Pytanie nr 8: Jakie są perspektywy długoterminowe dla wykorzystania środków z budżetu UE w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe w Polsce, a także jakie cele strategiczne rząd wyznacza w tej dziedzinie?

Założenia co do efektów rozwojowych, jakie mają być osiągnięte poprzez korzystanie ze środków unijnych, zostały ustalone przy programowaniu perspektywy 2021-2027 i podczas negocjacji KPO. Obecnie trwają również prace nad odpowiednim zaprogramowaniem wykorzystania w Polsce Społecznego Funduszu Klimatycznego jako kolejnego unijnego źródła finansowania pozwalającego na bardziej sprawne przeprowadzenie transformacji energetycznej i ekonomiczne wyrównanie szans podmiotów najbardziej dotkniętych skutkami tej transformacji.

Perspektywy długoterminowe dla wykorzystania środków z budżetu UE będą wynikać m.in. z założeń wskazanych w dokumentach strategicznych, nad którymi pracujemy. Przygotowaliśmy Koncepcję Rozwoju Kraju (KRK), która wyrasta z nowego myślenia o roli zintegrowanego planowania długofalowego. Jest to dokument mający umożliwić najlepsze wybory strategiczne w perspektywie nadchodzącego ćwierćwiecza, w ramach średniookresowych strategii i polityk publicznych wdrażanych przez rząd, samorząd terytorialny i innych interesariuszy gry o rozwój. Prace nad KRK są pierwszym krokiem w nowym cyklu programowania rozwoju w Polsce. KRK jest zatem dokumentem-drogowskazem dla planowania rozwoju państwa w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym, mającym dać szeroki kontekst w dłuższej perspektywie czasowej. Zadaniem KRK jest po pierwsze oparte na wiedzy zidentyfikowanie trendów i wyzwań rozwojowych we wszystkich wymiarach rozwoju, z jakimi w przyszłości będzie zmagало się państwo, po drugie

dostarczenie scenariuszy przyszłości, które pozwalają na „symulację” warunków, w jakich administracja publiczna będzie podejmować decyzje i które przygotowują instytucje publiczne do realizacji celów rozwojowych w różnych uwarunkowaniach, po trzecie zarysowanie celowo wyidealizowanej wizji kraju w 2050 r. wyznaczającej poziom ambicji dla przyszłych polityk publicznych i po czwarte wskazanie kluczowych wniosków. W ślad za tym zostały zidentyfikowane kluczowe obszary, które wymagają działań polityk publicznych, aby Polska mogła być prosperującym krajem wykorzystującym szanse, ograniczającym ryzyka i odpornym na różne negatywne zjawiska mogące wystąpić w przyszłości. Są to następujące przekrojowe zagadnienia: transformacja społeczna sprzyjająca wszystkim grupom społecznym, nowoczesna gospodarka respektująca środowisko naturalne i klimat, odporne państwo z silną pozycją w Europie i na świecie, zrównoważona przestrzeń uwzględniająca potrzeby człowieka i środowiska. Każde z tych wyzwań jest analizowane pod kątem długookresowych trendów i scenariuszy rozwoju, które mogą wpłynąć na przyszłość Polski. Mapy wrażliwości i odporności, stanowiące podsumowanie zagadnień opisanych w ramach wyzwań, przedstawiają terytorialną podatność na różne zagrożenia oraz różnice w odporności regionalnej. KRK jest w trakcie konsultacji publicznej a jej przyjęcie planowane jest na koniec br.

Obecnie trwają również prace nad przygotowaniem nowej średniookresowej strategii rozwoju kraju (śsrk), zastępującej Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.). Śsrk będzie uwzględniać kluczowe światowe, europejskie i krajowe trendy kształtujące przyszłość w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej, a jej cele będą stanowić odpowiedź na najważniejsze wyzwania rozwojowe dla Polski zidentyfikowane m.in. w Koncepcji Rozwoju Kraju 2050, z uwzględnieniem przewidywanych scenariuszy rozwojowych.

Wyzwania związane z rozwojem w perspektywie długoterminowej i cele strategiczne w perspektywie średniookresowej określone w tych dokumentach będą podstawą – w połączeniu z celami UE – dla wypracowania dokumentów krajowych dokumentów dla wdrażania kolejnej perspektywy finansowej UE po 2027 roku.

Z poważaniem

Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz

/podpisano elektronicznie/